

From: Baruch Taub baruchtaub120@gmail.com
Subject: PARSHAT MISHPATIM 5784
Date: 2 Feb 2024 at 10:40:46 AM
To: Baruch Taub baruchtaub120@gmail.com

1. שמות פרשת משפטים פרק כב פסוק כד

אם־כִּסְפֹּף תִּלְוֶה אֶת־עַמִּי אֶת־הָעַנִּי עִמָּךְ לֹא־תִהְיֶה לּוֹ כְּנִשָּׂה לֹא־תִשְׁיָמֵן עָלָיו נָשָׂה

2. רש"י שמות פרשת משפטים פרק כב פסוק כד

(כד) אם כסף תלוה את עמי - רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות, חוץ משלושה וזה אחד מהן)

3. שמות פרשת יתרו פרק כ פסוק כב - כג

(כב) וְאִם־מִזְבַּח אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה־לִּי לֹא־תִבְנֶה אֹתָהּ גְזִית כִּי חֲרָבָה הִנֵּפֶת עָלֶיהָ וְתִחַלְלָהּ

(כג) וְלֹא־תַעֲלֶה בְּמַעֲלֹת עַל־מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא־תִגְלֶה עֲרוֹתָךְ עָלָיו: פ)

4. גור אריה שמות פרשת יתרו פרק כ פסוק כב

(כב) ובלשון כאשר הם משמשים. יש לפרש מה שכתב לשון "אם" אף על גב דחובה הם, מפני שאם יעשה מחובה כאילו מקיים גזירת המלך - אין הדבר לרצון להקב"ה, וצריך שיעשה מרצונו, ואז כשיעשה מרצונו הוא מרצוה. [ד] המעשה שהוא הכרחי וחובה אין צריך להביט אל שום טעם, רק הוא מקיים גזירת המלך, ואם עושה אלו שלשה דברים כאילו מקיים גזירת המלך - אין זה דבר. כי אם בונה מזבח, שזהו עבודתו יתברך להקריב עליו, והוא מקיים מכח גזירת המלך בלבד - אין זה עבודה, כי העבודה צריך שיהיה עובד לו מרצונו, ואז נקרא 'עובד', אבל אם הוא מוכרח, אין זה עובד. וכן אם הלזה כסף כאילו מקיים גזירת המלך, אין זה מצוה, כי צריך שיהיה מצות הלוואה מרצונו בלב טוב, כדכתיב אף בנתינה (דברים טו, י) "ולא ירע לבבך". וכן הקרבת העומר, שציוותה התורה (ויקרא כג, יד) שלא לאכול חדש עד הקרבת העומר, ופירשו רז"ל (ויק"ר כח, א) כי הוא יתברך מעלה עננים ומוריד גשמים ומפריח טללים ומצמיח האדמה ומדשן הפירות, ואנו נותנים לו שכר עומר הקרבן, וכל זה להודיע שהוא יתברך אשר הצמיח לנו הפירות ונתן לנו הכל, וזה צריך הודאה בלב, לא כמלך בשר ודם המכריח את האדם שיודה במלכותו, אבל צריך שיודה בלבו שמאתו ומידו נתן לנו, ואם הוא מקיים את המצוה כאילו הוא מוכרח מגזירת המלך, אין זה הודאה שהוא יתברך עשה את הכל, ולפיכך צריך לקיים כאילו הוא רשות.

ויש לפרש כפשוטו גם כן, כי אלו ג' דברים אף על גב שהם חובה, אין הכתוב מדבר במקום הזה בחובה שלהן, דהא מצות מזבח נתבאר במקום אחר לבנות מזבח של אבנים (דברים כז, ה - ו), ולא בא הכתוב רק להזהיר שלא יבנה גזית. וכן "אם כסף" (להלן כב, כז) עיקר המצוה "לא תהיה לו כנושה". וכן מנחת בכורים (ויקרא ב, יד) אין שם עיקר המצוה, רק עיקר המצוה לעשות גרש כרמל (שם), ושייך בו לשון "אם", כאילו אמר אם תעשה המצוה כאשר צויתי אותך לעשות - אז לא תבנה אתה גזית, וכן כולם. והוא כמו "אם בחוקותי תלכו" (ויקרא כו, ג), אף על גב שהוא חובה לקיים המצוה, יאמר "אם בחוקותי תלכו", כלומר שתקיימו כאשר צויתי

5. שם משמאל שמות פרשת משפטים שנה תרעא

משפטים ושקלים שנת תרע"א

כי תקנה עבד עברי וגו'. כ"ק אאמו"ר זצללה"ה דקדק למה כתיב כאן לשון עברי בשינוי לשון מכל התורה דכתיב בלשון ישראל. ואמר הוא זצללה"ה דהנה בזוה"ק (ח"ג צ"ט א) בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם מאי קא בעי הכא אלא לאחזאה חכמתא מעבר הנהר מעולם אלא ההוא נהר עולם אקרי. ושם עברי הוא ע"ש עבר הנהר, והשם ההוא מורה על מהות ישראל שהם מפנימיות ומעולם החירות ולכן לא נמצא אצל עבד עברי שעבוד לעולם, אחר שהוא בעצם מעולם החירות, ואף שבעונותיו נתקלקל ונתגלגל עליו שיהי' עבד, הוא רק בשש שנים שהן שש הקצוות, אבל בשביעית שהיא הפנימיות שב ובא למקורו עולם החירות, ולכן נאמר פה בלשון עברי משום שזה מורה טעם המצוה הזאת, עכתדה"ק

ובזה יש להבין ענין נרצע שדוקא ביובל יוצא, דאחר שאומר לא אצא חפשי א"כ לא נתעורר בשביעית לכך עובד הוא עד היובל כיון שעוד לא יצא מהחיצוניות. ובזה מדוקדק לשון הכתוב שאומר העבד אהבתי וגו' את אשתי ואת בני, אף דבאמת שאין זו אשתו והבנים אינם בניו, רק באשר שבחיצוניות נראה שזו אשתו והבנים נראים כבניו, אבל בפנימיות אין לו שום קשר והתחברות עמם, והתורה אמרה האשה וילדי, אבל לא אשתו ובניו, והוא שקרא אותם אשתי ובני הוא מורה על עצמו שעדיין נמשך אחר החיצוניות, ע"כ ועבדו לעולם. אך ביובל יצא, דיובל מרמז ליובל הגדול דהחיצוניות כלה ונכלה בהכרח,

6.

פ ח ד י צ ח ק

מאמר מא

א. בחוג גדולי-תלמידיו של הגר"י סאלאנטער ז"ל, רווחת היתה המליצה, כי יום-הסתלקותו של הגר"י חל הוא לעולם, בפרשת משפטים. שכן עיקר חידושו של ר' ישראל היה במקצוע של בין אדם לחבירו. בודאי, שמליצה זו אינה אלא כגדר שיחה נאה. אבל מכל מקום, רואים אנו מזה, עד כמה היה חידושו של ר' ישראל מודחה בעיניהם, עם המקצוע של בין אדם לחבירו. השגרה המצויה תופסת בזה, ענין של חיזוק במקום הרפיון. כעין שאמרו, "בקעה מצא, וגדרה". בודאי שזה נכון. אבל אין תפיסה זו, ממצה את עומק-המהלך. דלפי תפיסה זו, הרי יש כאן לפנינו הנהגה המשתייכת לכל התורה כולה. ובאמת, מורגש הוא שיש כאן קביעות של יחס מסוים למקצוע זה של בין אדם לחבירו.

ב. כששני לוחות העדות נזכרים בתורה, הרי תיבת לוחות באה כשהיא חסרה, באופן שרק מצד המקרא יש כאן לשון רבים של לוחות שנים, אבל מצד המסורת, אין כאן כי אם, "לוחות" לשון יחיד. ופירושו חכמים, דבא לומר, שחלוחות היו שוים. ועדיין אנו מנששים באפלה, מפני שאין אנו יודעים, שויון זה של לוחות מה הוא בא ללמדנו, כי אמנם אורו של שויון זה במעמקים הוא גנוז.

ג. מאורע מעמד הר סיני, הוא הוא גם המאורע של כניסה בכרית. ומעשה כריתות-הכרית כמעמד הר סיני, מפורש הוא בתורה: "ויקח משה חצי הדם וישם באנגות, וחצי הדם זרק על המזבח". ואחר כך הוא אומר, "ויקח משה את הדם, ויזרוק על העם, ויאמר הנה דם הברית, אשר כרת השם עמכם, על כל הדברים האלה". כלומר, חצי לגבות, וחצי לאומת. חלוקה זו לחצאין, היא הקובעת את חותם הכרית, וכל זה נכלל הוא במעמד הר סיני.

ד. קביעות-חותם זו של כריתות-כרית, שאירעה בשעת מעמד הר סיני, מוכרחת היא לחיות סבועה גם בדברי-תורה שנאמרו באותו מעמד. ומתעוררת היא בכאן השאלה. מעשה של כריתות-כרית בעצם הדיבורים והדברות, כיצד הוא נקבע?

ז. ונכונים אנו עכשיו, לקבוע בנפש את האור הנדול הזה: כי המצות של בין אדם למקום, והמצות של בין אדם לחבירו, אינם סתם חלקים או שני מקצועות ככלליותה של תורה; אלא שהעמדת המצות של בין אדם לחבירו על משקל אחד עם המצות של בין אדם למקום, הרי היא עבודה נשגבה לעצמה, עבודה של כריתות-כרית לרגלי הר סיני.